

PREDHOVOR

Je vo Vatikáne pápež marxista?

František, ekonomika, ktorá zabíja, a katolíci,
ktorí stratili pamäť

„Keď nakrím chudobného, všetci ma považujú za svätého. No keď sa pýtam, prečo chudobní nemajú čo jesť, všetci ma považujú za komunistu.“

HÉLDER CÂMARA,
biskup Recife

„Dnes musíme povedať ‚nie ekonomike vylučovania a nerovnosti‘. Takáto ekonomika zabíja. Nemožno dopustiť, že nikoho nezaujíma, keď od zimy zomrie starec, ktorý zostal na ulici, zatiaľ čo do správ sa dostane dvojbodový pokles na burze... V tomto kontexte ešte stále niektorí obhajujú ekonomické teórie, ktoré tvrdia, že bohatnutie bohatých časom vytvorí blahobyť aj pre chudobných, a tiež teórie, ktoré predpokladajú, že ekonomický rast podporený voľným trhom dokáže sám od seba vyprodukovať väčšiu rovnosť a začlenenie ľudí do spoločnosti vo svete. Tento názor, ktorý nikdy nebol potvrdený konkrétnymi faktmi, je znakom neprezieravej a prostoduchej dôverčivosti v dobro tých, ktorí majú v rukách moc a ‚posvätné‘ mechanizmy vládnuceho ekonomického poriadku. Vylúčení medzičasom stále čakajú...“

Stačilo niekoľko viet, pár slov, niekoľko strohých bodov vložených do obsiahleho dokumentu venovaného evanjelizácii, presnejšie „radosti evanjelia“. Pápeža Františka osem mesiacov po voľbe a po vydaní apoštolskej exhortácie *Evangelii gaudium* (Radosť evanjelia) americké konzervatívne prúdy označili za marxistu. Zakrátko ho pre jeho názory o kapitalizme a imperializme týždenník *The Economist* dokonca vyhlásil za nasledovníka Lenina. Argentínskeho jezuitu, ktorý bol ako predstavený Spoločnosti Ježišovej vo svojej krajine a potom ako biskup známy tým, že nikdy nesúhlasil s niektorými extrémnymi postojmi teológie oslobodenia, považovali za konzervatívca. Teraz ho však stavajú vedľa filozofa Karola Marxa a jeho ďalších stúpcov vrátane pôvodcu boľševickej revolúcie. No oveľa viac ako obvinenia z marxizmu a leninizmu, ktoré sú rovnako neokrôchané ako tí, čo ich pápežovi prisudzujú, rania kritiky a rozdiely týkajúce sa tohto argumentu, ktoré sa začali ešte skôr, než vyšla apoštolská exhortácia, a pokračovali aj potom. Tento pápež „príliš veľa hovorí o chudobných“, o ľuďoch žijúcich na okraji spoločnosti, o posledných. Tento pápež z Latinskej Ameriky nerozumie dobre ekonomike. Pápež, ktorý prišiel „z konca sveta“, démonizuje kapitalizmus, teda jediný systém, ktorý umožňuje chudobným byť menej chudobnými. Tento pápež nielenže robí nesprávne politické gestá (napríklad keď išiel na ostrov Lampedusa, aby sa

pomodlil pri mori, ktoré sa stalo hrobom tisícok utečencov, zúfalo hľadajúcich nádej), ale vmiešava sa do záležitostí, ktoré sa ho netýkajú, a jasne sa prejavuje ako ochranca pauperizmu (pauperismus je pojem pre chudobu širokých vrstiev ľudu, masovú chudobu ako sociálny jav predindustriálnej spoločnosti – pozn. prekl.). Denník *Il Foglio* dokonca označil slová pápeža z Argentíny za kacírské, keďže po tom, ako v Assisi hodinu ticho objímal a požehnával ťažko chorých chlapcov a mladých, hovoril o chudobných a trpiacich ako o Kristovom tele.

Povrchnosť obvinení neprekvapuje natoľko ako skutočnosť, že do zabudnutia upadla obrovská časť veľkej tradície cirkvi od cirkevných otcov až po pontifikát, ktorý určite nemôžeme podozrievať z modernizmu ani progresivizmu, a to pontifikát Pia XI.

Hovoríť o chudobných je pre istý establishment dovolené iba pod podmienkou, že sa tak deje zriedka, a najmä že sa tak deje prijateľným spôsobom a v určitom prostredí. Trochu charity, osladenej dobrými pocitmi, pomáha uspokojiť si svedomie. Stačí, ak sa nepreháňa. A predovšetkým ak si nedovolí kritizovať systém, ktorý – aj podľa mnohých katolíkov – predstavuje pre ľudí na okraji spoločnosti najlepší z možných svetov, lebo ako učia „správne“ teórie, čím viac budú bohatnúť bohatí, tým lepšie sa bude žiť chudobným. Tento systém sa dokonca i v katolíckom prostredí stal dogmou, dostal sa na úroveň právd viery. Je známe, že kresťanstvo sa rov-

ná sloboda, sloboda sa rovná slobodné podnikanie, a preto kapitalizmus sa rovná činné kresťanstvo. Netreba puntičkársky nástojiť na skutočnosti, že žijeme v ekonomike, ktorá má z kapitalizmu veľmi málo, ba vôbec nič, rovnako ako kapitalizmus takmer nie je spojený s tzv. reálnou ekonomikou. Finančná bublina, špekulácie, ukazovatele akcií na burze, skutočnosť, že kolísanie akcií môže uvrhnúť celé národy pod hranicu chudoby tým, že zrazu narastie cena niektorých surovín, to všetko musíme prijať ako vedľajší účinok „inteligentných“ vojen poslednej generácie. Musíme to prijať, ba dokonca mlčať. Dogma je dogma, a kto začne o nej pochybovať, v lepšom prípade je rojko. Inak je štváč. Áno, pretože aj pred katastrofou hospodárskej a finančnej krízy posledných rokov je cirkvi a katolíkom všeobecne dovolené odvolávať sa maximálne na etiku. Samozrejme, etika je vo finančnej oblasti dôležitá. Kto v tejto oblasti pôsobí, musí mať v mysli hlboko zakorenené princípy prirodzenej morálky, a je lepšie, ak tam má zakorenené princípy kresťanskej morálky. Vidíme, že bez etiky svet krachuje. Pozor však, aby ste sa nedostali ďalej. Beda, ak zdvihnete prst, ak poviete, že kráľ je nahý; beda, ak si položíte člen jednu otázku o udržateľnosti súčasného systému. Beda, ak sa spýtate, či je správne, že smrť ľudí od hladu či od zimy v Afrike alebo na ulici pred vaším domom nie je v správach taká zaujímavá ako dvojbodový pokles na burze, ako viac ráz pozoroval

muž, ktorý dnes sedí na Petrovom stolci. V očiach niektorých kritikov sa stáva marxistom, pauperistom, úbohým rojkom pochádzajúcim z konca sveta, ktorého treba „katechizovať“ niekým, kto tu na Západe vie o svete i o cirkvi všetko a nečaká na nič iné, len aby ho mohol učiť.

Nikoho nesmie prekvapiť, a ani neprekvapuje, že určité kritické komentáre pochádzajú od vydavateľov finančných denníkov alebo od predstaviteľov hnutí ako Tea Party (Čajové hnutie). Dalo by sa povedať, že je to prirodzené. No oveľa prekvapujúcejšie je, že s týmito komentármi súhlasí aj časť katolíckeho sveta. Ide o tú časť, ktorá v posledných desaťročiach bola, stručne povedané, selektívna v pohľade na odkaz cirkevného učenia, starostlivo si vybrala hodnoty, v ktorých sa má angažovať aj na verejnosti. Témy chudoby, sociálnej spravodlivosti, vyčlenenia na okraj spoločnosti prešli do kompetencie „katomunistov“ a „pauperistov“ – ak chceme použiť pohrdlivé slová. Alebo môžeme hovoriť o „stúpenkoch autority štátu“, ako v určitých kruhoch nazývajú ľudí, ktorí si ešte robia ilúzie, že politika môže kontrolovať a konať tak, aby boli chránení tí, čo majú menej. Tak sa nielenže zabudlo, že láska k chudobným, ako ju potvrdzujú slová Ježiša z Nazareta, v teológii stále platí, ale dokonca sa odložila tradícia sociálneho učenia, ktoré v predchádzajúcich rokoch vedelo byť v týchto témach oveľa rásnejšie než mdlý, nesmelý hlas časti súčasného katolicizmu.